

Hon skriver om längtan att få vara den man är

Med sin debutbok "Kårnulf was here" har Josefine Adolfsson skapat litteratur som går rätt in i magen. Hennes berättelse om Moa och hennes vänner som missbrukar och far illa är viktig läsning.

➤ Josefine Adolfssons debutbok "Kårnulf was here" är en skildring som borde sträckläsas av alla socialarbetare, lärare och politiker immuna mot larmrapporter. På ytan en ungdomsbok om några tjejer på glid, till innanmätet ett litet mästerverk som påminner om vad allt gott socialt arbete i grunden borde syfta till – att ge varje människa rätten till sitt liv åter.

– Jag skrev boken i ett otroligt raseri över sakernas tillstånd, berättar Josefine Adolfsson när jag träffar henne på ett kafé i Stockholm. Det handlar inte bara om den alarmerande situationen inom missbrukarvården och psykiatrin, utan om människors inneboende drivkraft att hela tiden definiera ett "vi" och ett "dom". Om det nu är gentemot missbrukare, hemlösa, invandrare eller några andra grupper.

Ambitionen att överbrygga klyftan mellan "vi och dom" löper som en röd tråd genom boken. Och Josefine Adolfsson lyckas, därför att hon får oss att känna igen tonårstjejernas kamp som den önskan vi alla hyser – att hitta vår plats i tillvaron. Medlet är identifikation och utgångspunkten hennes egen resa från tablettmissbrukande tonåring till trettioårig journalist och kulturarbetare. Berättelsen växer fram likt en film, där scen fogas till scen sedd genom kameralinsen som är huvudpersonen Moas inre.

– Mycket av socialjournalistik bygger på siffror och analys. Jag ville skriva på ett sätt som gör att man inte kan värja sig och det kan man inte om man börjar identifiera sig med dem man läser om.

Längtan att finna platsen där man slipper att bli definierad som avvikande men samtidigt får vara den man är återkommer gång på gång hos bokens tonårstjejer. Men ingenstans tycks det finnas utrymme för ett mänskligt möte som kan svara på denna längtan. "Mina föräldrar kan inte beskydda mig längre", konstaterar Moa, "du borde kanske gå till psykakuten", säger en lärare och vänder sig bort, och

psykologen som träffar Moa på psyket är inte där för att samtala utan för att ställa diagnos. Som läsare frågar man sig inte varför Moa missbrukar, utan varför hon skulle sluta. Destruktiviteten känns logisk när ingen kan erbjuda ett alternativ.

– Man talar om integration och assimilering, att människor ska anpassas in i samhället, säger Josefine Adolfsson. I stället borde man börja bygga samhället utifrån de människor som bor där.

Det viktiga, menar hon, är att möta människor där de faktiskt finns: i skolan, i vardagen och inom vården. Själv hade hon turen att få kontakt med en vuxen som mötte henne helt på hennes egna premisser. På Rådgivningsbyrån i Lund fördes inga journaler, där fanns inga krav på drogfrihet, där kunde man testa gränser. När föräldrarna ringer dit och vill veta vad som försiggår, får de veta att det är en sak mellan Josefine och hennes kontaktperson, något hon tror var avgörande. Rådgivningsbyrån blev en fristad, vigd åt henne.

– Hade inte den människan funnits hade jag inte suttit här. Men det var mer en slump att jag hittade dit. Jag råkade slå upp skolkatalogen där numret stod längst bak i liten stil. Och inte är det lättare i dag för den som söker vård. Om jag som är 30 år och journalist har svårt att hitta rätt, hur ska då en vilken ung människa kunna göra det?

I Danmark och Norge finns ungerådgivning- en respektive unginformation i varje kommun. Dit kan ungdomar vända sig med frågor om allt från bostad och studier till missbruksproblem. En plats att vända sig till alltså. Och med ung personal. Josefine Adolfsson efterlyser fler sådana ställen. Där ungdomar kan vara utan att prestera, producera och konsumera.

– I dag ser vi den första generationens ungdomar som primärt är konsumenter. De ska marknadsföra sig och satsa på sig själva som ett jävla företag, säger hon. Samhället är extremt individualiserat och skulden för ett misslyckande läggs auto-

matiskt på individen, utan att man ser att det kanske inte fanns förutsättningar att välja eller lyckas.

"Kårnulf was here" är i sig ett effektivt slag i magen på dem som förespråkar en skyll dig själv-mentalitet. Människor söker hjälp men socialtjänsten och vården liknar mer Vilda Västern än professionella instanser som ger individen en chans att växa. Insatser görs i desperation och utan samordning och långsiktighet. Resurser som Rådgivningsbyrån finns ofta inte kvar. Och om inte ens akutvården fungerar, hur ska man då kunna tala om förebyggande insatser, undrar Josefine Adolfsson?

– Jag satt och pratade med några kompisar i min ålder häromdagen och då var det någon som sa att vi ska vara glada att vi fick vara unga när det var ganska bra i Sverige. Det är ju inte klokt att man ska behöva tala på det sättet.

Läget till trots, Josefine Adolfsson utstrålar mer kamplusta än uppgivenhet. Men det krävs drastiska åtgärder, tror hon, som att skrota försvaret och föra över pengar till vården. Pengar till frivillig vård ska öronmärkas. Dessutom, konstaterar hon, är långt ifrån all vård på LVM-hem och ungdomsinstitutioner något att hänga i julgranen. Själv har hon inte varit omhändertagen men besökt många hvb-hem, SiS-institutioner och fängelser i egenskap av vän till intagna. Hon talar om institutioner där de intagna sitter vilsna i livet, utan socialt sammanhang och får tiden att gå genom att glo på tv och röka.

– Det talas mycket om att man ska ändra lagen, men faktum är att det som behövs redan står i lagen. Att man ska ha en kontaktperson, en individuell behandlingsplan och ett team runt sig. Men jag känner folk som har jobbat på institutioner där det inte fanns en enda behandlingsplan. Missförhållanden påpekas men ingenting görs.

Men det som känns som övergrepp och total brist på insikt handlar oftast om oförmåga och inte om elakhet, betonar Josefine Adolfsson. Hon hoppas att hen-



– **Jag ville skriva på ett sätt** som gör att man inte kan värja sig, säger Josefine Adolfsson. Kårnulf i bokens titel är en liten staty som Moa och hennes kompisar värnar om och som får ta emot många starka känslor. Foto: Ann-Sofi Rosenkvist

nes bok ska leda till att lärare, föräldrar, psykologer och andra vuxna kan sträcka ut en hand mot varandra och erkänna sin oförmåga. Själv vill hon bidra med sina erfarenheter genom exempelvis föreläsningar och work-shops inom vård och socialtjänst och har bland annat kontakt med SiS, BO och Mobilisering mot narko-

tika. Mycket skulle kunna göras om människor vågar erkänna att de inte räcker till. Josefine Adolfsson ser debatten om curlingföräldrar som ett tecken på behovet att diskutera vuxenrollen. Och då borde det inte bara handla om småbarn, understryker hon.

– I Sverige är föräldrautbildningen

fokuserad på de första åren. Bli man gravid får man särskild utbildning och sedan är det täta kontroller de första åren. Men krasst sett kanske det är en större utmaning att ta hand om tonåringar. Och det förutsätts man klara av utan hjälp.

Jessica Rydén